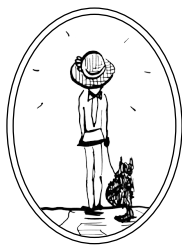

**Michel
Houellebecq
Podvolenie**

Preklad
Kamila Laudová

INAQUE

MICHEL HOUELLEBECQ

PODVOLENIE

Michel Houellebecq

SOUMISSION

© Michel Houellebecq and Flammarion, Paris 2015

TRANSLATION © Kamila Laudová 2021

COPYEDITING Martina Kubealaková

COVER © Barbora Šajgalíková

COVER IMAGE © Pictura Vitalis by Patrícia Koyšová

SLOVAK EDITION © Inaque 2021

ISBN 978-80-8207-139-2

ISBN E-BOOK 978-80-8207-140-8

Not for sale in the Czech Republic

MICHEL HOUELLEBECQ

PODVOLENIE

INAQUE

I

Vrava ho doviedla k Saint-Sulpice; zbor odchádzal; kostol zatvárali. Mal by som sa pomodliť, napadlo mu; bolo by to lepšie, ako sedieť a hľadiť do prázdna; lenže modliť sa? Netúžim po tom; katolicizmus ma prenasleduje, opája ma atmosférou presiaknutou vôňou kadidla a vosku. Vznášam sa na jeho okraji, dojatý k slzám modlitbami, až na dreň prestúpený žalmami a spevmi. Som vskutku znechutený zo svojho života, unavujem sám seba, ale od zmeny mám veľmi ďaleko! A predsa... a predsa... ak aj som v kaplnkách rozrušený, hneď po odchode ostávam nedotknutý a vyprahnutý. Vlastne, pomyslel si, keď vstal a nasledoval posledných ľudí usmerňovaných švajčiarskou gardou k dverám, vlastne mám srdce zatvrdnuté a vyúdené z veselíc, som nanič.

J.-K. Huysmans: *Na ceste*

Počas celej mojej smutnej mladosti mi bol Huysmans spoločníkom, verným priateľom; nikdy som o ňom nezapochyboval, nemal som pokušenie vzdať sa ho ani zameniť za inú tému. A potom som v jedno júnové popoludnie roku 2007 po dlhom čakaní a odkladaní, kým to bolo možné, dokonca dlhšom, ako bolo povolené, obhájil pred komisiou univerzity Paríž IV-Sorbonny dizertačnú prácu s názvom *Joris-Karl Huysmans alebo cesta von*. Už na druhý deň ráno (či dokonca v ten istý večer, nepamätám si to presne, keďže som bol osamelý a veľa som pil) som pochopil, že sa skončila časť môjho života a pravdepodobne tá najlepšia.

Tak to chodí v našich ešte stále západných sociálno-demokratických spoločnostiach po skončení štúdia, ale väčšina študentov si to hneď neuvedomí, pretože ich hypnotizuje túžba po peniazoch alebo, ak sú jednoduchší, po spotrebnom tovare (hoci prípady akútnej závislosti od výrobcov sú zriedkavé: zrelá, uvážlivejšia väčšina podľahne fascinácii „neúnavným Próteom“, peniazmi). Predovšetkým ich opantá túžba zanechať stopu, vyryť brázdú závideniahodného spoločenského postavenia vo svete, ktorý pokladajú za súťaživý, vpred ich ženie uctievanie pomínutelných idolov: športovcov, módných či webových dizajnérov, hercov či modeliek.

Z rôznych psychologických dôvodov, ktoré nie som schopný ani ochotný analyzovať, som sa od tohto modelu vzdialil. Joris-Karl Huysmans ako osemnásťročný začal 1. apríla 1866 kariéru ako nízko postavený štátny zamestnanec ministerstva vnútra a cirkevných záležitostí. V roku 1874 vlastným nákladom vydal prvú zbierku básní v próze s názvom *Korenička*. Dostalo sa jej veľmi málo pozornosti s výnimkou jednej nesmierne láskavej recenzie podpísanej

Théodorom de Banville. Ako vidíme, jeho začiatky neboli nijako veľkolepé.

Jeho úradnícky život pokračoval, a rovnako aj život vo všeobecnosti. 3. septembra 1893 dostal Rad čestnej légie za prácu vo verejnej správe. V roku 1898 odišiel do dôchodku, keď naplnil – s odpočítaním dovolení – povinných tridsať rokov služby. V tom čase napísal knihy, vďaka ktorým ho viac ako po storočí považujem za svojho priateľa. O literatúre sa píše veľa, možno priveľa. (Viem to lepšie ako iní; pôsobím v tejto oblasti na univerzitetnej pôde.) No napriek tomu nie je ťažké definovať špecifickosť literatúry, *najväčšej umeleckej formy* západnej civilizácie, ktorá sa nám dnes rúca pred očami. Rovnako ako literatúra aj hudba nás dokáže zasiahnuť prívalom emócií, ktoré nás môžu uvrhnúť do absolútneho smútku či extázy; tak ako literatúra nás má moc priviesť do úžasu aj maľba a prinútiť nás pozrieť sa na svet novými očami. Ale len prostredníctvom literatúry sa dokážeme spojiť s iným ľudským duchom vcelku, so všetkými jeho slabosťami a veľkoleposťou, jeho obmedzeniami, malosťou, posadnutosťou, presvedčeniami; so všetkým, čo ho fascinuje, zaujíma, vzrušuje či odpudzuje. Len literatúra nás dokáže spojiť s duchom mŕtveho – sprostredkúva nám priamejší, ucelenejší, hlbší kontakt ako rozhovor s priateľom. Dokonca ani v tých najhlbších celoživotných priateľstvách sa neotvoríme natoľko ako pred prázdnu stránkou, keď sa prihovárame neznámemu čitateľovi. Samozrejme, v literatúre majú svoj význam krása autorovho štýlu, hudba jeho viet; nemôžeme prehliadnuť hĺbku jeho úvah, originálnosť jeho myslenia; no autor je predovšetkým ľudskou bytosťou prítomnou vo svojich knihách a pramálo záleží na tom, či píše veľmi dobre alebo veľmi zle – za predpokladu, že píše knihy a je v nich skutočne prítomný. (Zvláštne, že niečo také jednoduché, zdanlivo natoľko univerzálne, by mohlo byť v skutočnosti také vzácne a že takúto ľahko pozorovateľnú zriedkavosť si tak málo všímali

filozofi v rôznych oblastiach: pretože ľudské bytosti v zá-
sade disponujú, hoci nie kvalitatívne rovnakým, ale mini-
málne kvantitatívne porovnateľným objemom bytia, a tak
sú všetky viac-menej *prítomné*; a predsa to nie je dojem,
aký budia z diaľky niekoľkých storočí, a pričasto cítime pri
obracaní stránok, ktoré akoby nadiktoval viac duch doby
než konkrétny jednotlivец, ako sa rozplývajú na neurčitú,
anonymnú bytosť pripomínajúcu príznak.) Rovnako milo-
vať knihu znamená predovšetkým milovať jej autora: chce-
me sa s ním znova stretnúť, chceme s ním tráviť čas. Počas
siedmich rokov písania dizertácie som žil s Huysmansom
v jeho neustálej prítomnosti. Narodil sa na Rue Suger,
býval na Rue de Sèvres a Rue Monsieur a zomrel na Rue
Saint-Placide, pochovaný je na cintoríne na Montparnasse.
Takmer celý život strávil v šiestom parížskom obvode a jeho
viac než tridsaťročná kariéra sa odohrávala na ministerstve
vnútra a cirkevných záležitostí. Aj ja som býval v šiestom
obvode vo vlhkom, studenom a predovšetkým nesmierne
tmavom byte – z okien bol výhľad na dvorček, v podstate
šachtu. Ráno som musel zažať svetlo. Bol som chudobný,
a keby ma zapojili do prieskumu „nálad mladých ľudí“, ur-
čite by som svoju situáciu označil za „skôr ťažšiu“. Napriek
tomu som mal ráno po obhajobe (alebo v ten večer) pocit, že
som stratil niečo nesmierne cenné, niečo, čo už nikdy ne-
získam: svoju slobodu. Niekoľko rokov mi posledné bašty
umierajúceho sociálneho štátu umožnili (prostredníctvom
štipendia, študentských zliav, zdravotného poistenia, prie-
merných, ale lacných jedál v univerzitnej kantíne) tráviť
svoje dni podľa vlastných predstáv: v jednoduchšej intelek-
tuálnej spoločnosti priateľa. Ako poznamenal André Breton,
Huysmansov zmysel pre humor je jedinečne veľkorysý. Či-
tateľovi dovoľí zostať krok pred autorom, vyzýva nás, aby
sme sa smiali na ňom, na jeho vyplakávajúcich, príšerných
či absurdných opisoch skôr, ako sa zasmee sám na sebe.
Jeho veľkorysosť nikto neocenal viac než ja, keď som dostal

pridel zelerovej remulády s treskou v mištičkách na kovovom nemocničnom podnose v študentskej kantíne Bullier (ktorej úbohí návštevníci zjavne nemali kam ísť, očividne ich vyhodili zo všetkých prijateľných študentských jedální, no stále mali index, ktorý im vziať nemohli), premýšľal som o Huysmansových prívlastkoch – *žalostný* syr, *obávaný* mor-ský jazyk – a predstavoval som si, čo by z tých väzenských kovových obedárov, ktoré nikdy nevidel, vyťažil, a v univerzitetnej kantíne Bullier som sa cítil menej nešťastný, menej sám.

No s tým všetkým bol koniec. Moja mladosť bola preč. Čoskoro (veľmi skoro) sa budem musieť zaradiť do pracovného procesu. A na to som sa vôbec netešil.

Univerzitné štúdium literatúry, ako je všeobecne známe, v zásade nikam nevedie za predpokladu, že nie ste nezvyčajne talentovaný, a v tom prípade vás nasmeruje k vyučovaniu literatúry na univerzite – inými slovami, ide o fraškovitý systém, ktorého jediným cieľom je vlastná reprodukcia, pričom sa mu darí produkovať deväťdesiatpäť percent odpadu. V žiadnom prípade však neškodí a dokonca môže mať aj istú okrajovú hodnotu. Dievča žiadajúce prácu predavačky pre značku Céline alebo Hermès sa prirodzene predovšetkým musí starať o svoj zovňajšok; ale diplom z literatúry môže predstavovať pridanú hodnotu, a hoci zamestnávateľovi negarantuje žiadne použiteľné zručnosti, poskytuje príslub intelektuálnej pružnosti, ktorá môže viesť k pracovnému rozvoju – navyše v odvetví s luxusným tovarom mala literatúra vždy dobré meno.

Pokiaľ ide o mňa, vedel som, že patríam k talentovanej menšine. Napísal som dobrú dizertáciu a očakával som výborné hodnotenie. Napriek tomu ma príjemne prekvapila *jednohlasná špeciálna pochvala komisie* a ešte viac jej výborný, prakticky oslavný posudok. Zrazu som mal na dosah stále miesto, keby som chcel. Čo znamenalo, že môj nudný predvídateľný život naďalej pripomínal Huysmansov spreď polduha storočia. Dospelý život som začal na univerzite a pravdepodobne sa tam aj skončí, možno dokonca na tej istej (v skutočnosti to tak nedopadlo: vyštudoval som na univerzite Paríž IV-Sorbone a miesto som dostal na Paríž III, ktorá nemá až takú prestíž, ale je tiež v piatom obvode hneď za rohom).

Nikdy som sa ani v najmenšom necítil povolaný učiť – a moja pätnásťročná učiteľská kariéra tento základný nedostatok len potvrdzovala. Pár súkromných hodín, ktoré som

dával, aby som si trochu prílejšil, ma čoskoro presvedčili, že prenos vedomostí je vo všeobecnosti nemožný, rozdiely v inteligencii extrémne a že nič túto základnú nerovnosť nezmierni ani neodstráni. No možno ešte horšie bolo, že som nikdy nemal rád mladých ľudí, dokonca ani vtedy, keď som sa medzi nich počítal. Podľa mňa z mladosti vyplýva akýsi životný entuziazmus alebo možno revolta, ktoré sprevádza nejasný pocit nadradenosti voči generácii, ktorú majú aktuálni mladí nahradiť; jakživ som také niečo nepocítil. V mladosti som mal nejakých priateľov – či skôr presnejšie spolužiakov, s ktorými som mohol bez pocitov znechutenia zásť na kávu alebo pivo medzi prednáškami. Väčšinou som mal milenky – či skôr, ako sa vtedy hovorilo (a možno stále hovorí), mal som *priateľky*: približne jednu ročne. Vzťahy napĺňali takmer vždy ten istý vzorec. Začínali sa na jeseň spolu s akademickým rokom na seminári, pri výmene poznámok alebo na jednej z mnohých spoločenských príležitostí, ktoré sú bežnou súčasťou študentského života a zmiznú vo chvíli, keď človek začne pracovať, vtedy väčšina z nás neveriacky a radikálne osamie. Pokračovali celý školský rok. Noci sme trávili u jedného alebo druhého (v skutočnosti som radšej chodil k nim, pretože ponurá, ba až nezdravá atmosféra mojej izby sa na *romantické večery* predsa len nehodila); došlo k sexuálnemu styku (a rád sa domnievam, že bol uspokojivý pre obe strany). Po letných prázdninách na začiatku nového akademického roka sa vzťah skončil takmer vždy z iniciatívy dievčaťa. *Cez leto sa niečo zmenilo*. Uvádžali ako dôvod bez ďalších vysvetlení. Niektoré, zjavne menej ohľaduplné, dodali, že *niekoho stretli*. No a čo? Nebol som aj ja *niekto*? Z odstupu mi tieto faktické vysvetlenia pripadajú nedostatočné: naozaj, nepopieram, že niekoho stretli, ale to, prečo stretnutie pripisovali takú váhu – aby ukončili vzťah a nadviazali nový –, vyplývalo zo silného, no implicitného modelu ľúbostného správania, ktorý bol o to silnejší, pretože bol implicitný.

Model, podľa ktorého sme mali fungovať počas mojej mladosti (a nemám dôvod domnievať sa, že sa odvtedy niečo zmenilo), určoval, že mladí ľudia sa majú po krátkom období sexuálnej nestálosti v predadolescentnej fáze usadiť vo výlučnom striktnom monogamnom vzťahu, kde do hry vstupovali rôzne aktivity sexuálneho aj spoločenského rázu (večierky, vikendy, prázdniny). Zároveň sa vzťahy nevnímali ako definitívne. Naopak, vnímali sa skôr ako príležitosť učiť sa – *stáž* v istom zmysle (ktorá sa na pracovnom trhu vo všeobecnosti považovala za predstupeň prvého zamestnania). Lúboštné vzťahy rôzneho trvania (podľa mojich pozorovaní bol rok prijateľný) a rôzneho počtu (niečo medzi desať až dvadsať v priemere možno považovať za primeraný odhad) mali nasledovať jeden za druhým, až kým nevyústili ako apoteóza do posledného, manželského a definitívneho vzťahu, ktorý mal prostredníctvom plodenia detí viesť k založeniu rodiny.

Dokonalá ničotnosť tohto modelu sa mi vyjavila až oveľa neskôr – vlastne len nedávno –, keď som sa náhodne stretol s Aurélie a o pár týždňov neskôr aj so Sandrou. (Ale keby to bola Chloé či Violaine, na mojich záveroch by sa určite nič nezmenilo.) V momente príchodu do baskickej reštaurácie, kde sme sa s Aurélie mali stretnúť, som pochopil, že to bude príšerný večer. Napriek dvom fľašiam bieleho Irouléguy, ktoré som takmer celé vypil sám, mi padlo čoraz ťažšie a po chvíli takmer úplne nemožné udržiavať primeranú úroveň priateľskej komunikácie. Nedokážem to celkom dobre vysvetliť, ale zrazu sa mi zdalo netaktné až nemysliteľné spomínať na spoločné zážitky. Pokiaľ šlo o prítomnosť, bolo zrejmé, že Aurélie sa nikdy nepodarilo nadviazať dlhotrvajúci vzťah, že občasný sex sa jej postupne znechutil, že v osobnom živote neodvratne smerovala k úplnej katastrofe. Z rôznych náznakov som pochopil, že sa minimálne raz pokúsila usadiť sa, ale nikdy sa z neúspechu nespamätala. Z jej zatrpknutého tónu, ktorým rozprávala o svojich kole-

goch (napokon sme sa museli uchýliť k rečiam o práci: bola šéfkou oddelenia komunikácie vinárskeho združenia v Bordeaux, takže veľa cestovala a propagovala francúzske vína najmä v Ázii), bolo bolestne zrejmé, že si to všetko *poriadne využila*. Takže ma prekvapilo, keď ma, nasadajúc do taxíka, pozvala na „posledný pohárik“. Fakt je na dne, napadlo mi. Už keď sa zavreli dvere na výťahu, vedel som, že sa nič nestane. Nechcel som ju vidieť nahú, radšej by som sa tomu vyhol, a predsa som sa nevyhol a len som si potvrdil tušené: *nevyžrala* si to len v citovej oblasti, jej telo bolo natrvalo poškodené. Zadok a prsia mala ovisnuté, zošúverené, ochabnuté, vychudnuté kusy mäsa. Už sa nedá – a nikdy nebude dať – považovať za predmet túžby.

Večera so Sandrou sa odvíjala podľa rovnakého vzorca, hoci s niekoľkými variáciami (reštaurácia s morskými plodmi, práca asistentky riaditeľa nadnárodnej farmaceutickej spoločnosti) a skončila sa viac-menej rovnako s tou výnimkou, že Sandra, kyprejšia a žoviálnejšia ako Aurélie, sa natoľko neopustila. Bola smutná, veľmi smutná a vedel som, že nakoniec ju smútok pohltí; rovnako ako Aurélie bola len *vtáčatom uviaznutým v ropnej škvрни*; ale, ak to môžem tak povedať, vedela lepšie mávať krídlami. O rok či dva sa vzdá všetkých manželských ambícií, zvyšky zvodnosti ju povedú k vyhľadávaniu spoločnosti mladých mužov, stane sa z nej takzvaná *cougar*, nepochybne tak prežije niekoľko rokov, maximálne desať, kým jej telo nepovädne natoľko, že zostane natrvalo odsúdená na samotu.

Keď som mal dvadsať a stál mi z akejkol'vek príčiny a niekedy aj úplne bezdôvodne, len tak, by som po takej žene ako ona možno vyšiel. Bolo by to uspokojivejšie a lepšie platené ako doučovanie. Myslím si, že vtedy by som vedel *predstierať*, ale teraz to, samozrejme, v žiadnom prípade neprichádzalo do úvahy, keďže mi stál menej a na erekciu som sa nevedel spohnúť, navyše si vyžadovala pevné, pružné a dokonalé telo.

Môj sexuálny život počas prvých rokov docentúry na univerzite Paríž III-Sorbone sa nijako zásadne nerozvíjal. Ďalej som spával so študentkami a skutočnosť vzťahu učiteľ a študentka na veci veľa nemenila. Spočiatku medzi nami nebol takmer žiadny vekový rozdiel. Až postupne do toho vstúpil prvok transgresie a súvisel viac s mojím kariérnym postupom ako s mojím vekom, či už skutočným, alebo zdanlivým. Skrátka, užíval som si základnú nerovnosť medzi mužmi, ktorých erotický potenciál s vekom mizne veľmi pomaly, a ženami, ktoré dokážu so šokujúcou brutálnosťou zostarnúť z roka na rok či dokonca z mesiaca na mesiac. Oproti študentským časom sa zmenilo len to, že teraz som vzťahy na začiatku akademického roka končil ja. Nešlo o to, že by som bol nejaký Don Juan alebo by som túžil po absolútnej neviazanosti. Na rozdiel od kolegu Steva, ktorý so mnou učil literatúru devätnásteho storočia v prvom a druhom ročníku, som netrúvil prvé dni nadšeným prehlídaním si „nových tvárí“. (Tričkami, converskami a mierne kalifornským výzorom mi vždy pripomínal Thierryho Lhermitta v *Dovolenke po francúzsky*, ktorý každý týždeň vyliezol z bungalova prezrieť si nový turnus dovolenkárov.) S dievčatami som sa rozchádzal skôr s istým pocitom vyčerpania, únavy: necítil som sa na to, aby som vzťah udržiaval, a nechcel som ich sklamať či zavádzať. Počas roka som zmenil názor pod vplyvom vonkajších a náhodných faktorov – najčastejšie šlo o krátku sukňu.

A potom to tiež prestalo. Myriam som nechal na konci septembra a teraz už bola polovica apríla, akademický rok sa končil a stále som ju nenahradil. Vymenovali ma za profesora, čím moja kariéra dosiahla vrchol, ale nemyslím si, že by to spolu súviselo. Práve naopak, krátko po rozchode s Myriam som sa stretol s Aurélie a Sandrou a pocítil som isté prepojenie – znepokojujivé, nepríjemné a nepohodlné. Pretože keď som sa pozrel za seba, musel som si priznať, že som mal k svojim bývalým oveľa bližšie, ako som si uve-